

////////////////////////////////////

KLIMAATSPRONG VOOR DE INDUSTRIE

PROGRAMMANOTA 2026-2030

SEPTEMBER 2025

////////////////////////////////////

VARIOVlaamse Adviesraad voor
Innoveren & Ondernemen**Vlaanderen**
is ambitieus

De Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen (VARIO) adviseert de Vlaamse Regering en het Vlaams Parlement over het wetenschaps-, technologie-, innovatie-, industrie-, en ondernemerschapsbeleid. De raad doet dit zowel op eigen initiatief als op vraag. VARIO werd bij besluit opgericht door de Vlaamse Regering op 14 oktober 2016. VARIO werkt onafhankelijk van de Vlaamse Regering en de partijen in het werkveld. De voorzitter en de negen leden van VARIO zetelen in eigen naam:

Lieven Danneels (voorzitter)

Ann Caluwaerts (plaatsvervangend voorzitter)

Veroniek Collewaert

Katrín Geyskens

Stijn Kelchtermans

Jan Vander Stichele

Koen Vanhalst

Vanessa Vankerckhoven

Het secretariaat is gevestigd in Brussel:

Simon Bolivarlaan 17 – bus 345

1000 Brussel

+32 (0)2 553 24 40

vario@vlaanderen.bewww.vario.be

KLIMAATSPRONG VOOR DE INDUSTRIE

PROGRAMMANOTA 2026-2030

SEPTEMBER 2025

COLOFON

Ontwerp: Vlaamse overheid/VARIO
September 2025

Alle publicaties zijn gratis te downloaden via www.vario.be of via <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties>

Coverfoto © www.shutterstock.com

AUTEURSRECHT

Alle auteursrechten voorbehouden. Mits de bronvermelding correct is, mogen deze uitgave of onderdelen van deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen of openbaar gemaakt zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van VARIO. Een correcte bronvermelding bevat in elk geval een duidelijke vermelding van organisatienaam en naam en jaartal van de uitgave.

INHOUD

ManagementSamenvatting	1
Executive summary.....	3
Advies.....	5
1. Vraag om advies	5
2. Historiek en situering Klimaatsprong	5
2.1. Eerste programmanota Klimaatsprong 2023-2025	5
3. Programmanota 2026-2030 Klimaatsprong voor de Industrie	7
4. VARIO-Aanbevelingen	9
Bijlage.....	19

MANAGEMENTSAMENVATTING

Met voorliggend advies bij de programmanota 2026-2030 'Klimaat sprong voor de Industrie' beantwoordt VARIO de vraag van minister-president Matthias Diependaele. De raad doet dit vooral vanuit het oogpunt van innovatie en ondernemerschap. Aanbevelingen 1 tot en met 9 zijn eerder overkoepelend en algemeen, in de aanbevelingen 10 tot en met 12 wordt dieper ingegaan op aanbevelingen of acties uit de programmanota.

- 1) Klimaatsprong voor de Industrie is een noodzakelijk initiatief, en vanwege zijn unieke opzet het goede vehikel om de tweeledige doelstelling rond de klimaattransitie aan te pakken, met name transitie naar koolstofneutraliteit zonder aan competitiviteit in te boeten. Zijn werking mag daarom niet beperkt blijven tot 'overleg/adviesorgaan' en zijn aanbevelingen kunnen niet vrijblijvend zijn.
- 2) Hoewel de Update-roadmapstudie (Deloitte en VUB-IES, juni 2025) een heldere analyse maakt van de huidige economische context, komt de 'sense of urgency' te weinig tot uiting in de programmanota en de voorgestelde aanbevelingen/acties. De link met het noodzakelijke industriebeleid ontbreekt. Nochtans zijn meer ingrijpende en doortastende acties nodig, en aan een veel hoger tempo dan de voorgestelde aanpak. In functie van snelle actie is het in eerste instantie nodig om te weten waar vandaag de grootste struikelblokken zitten, daarin te prioriteren en, indien nodig, bewarende maatregelen te treffen.
- 3) Een cruciaal (knel)punt in de huidige economische context zijn de hoge energieprijzen, en onzekerheid in de energievoorziening. Energie moet daarom een volwaardige plaats krijgen in Klimaatsprong voor de Industrie. VARIO beveelt aan dat de werkgroep Energie nu zo snel mogelijk aan de slag gaat en de broodnodige acties identificeert. De doortastende (bewarende) maatregelen op korte termijn, waarvan boven sprake, zouden zich o.m. moeten richten op het energieknelpunt. Dit gebeurt best in nauwe samenspraak met organisaties die de nodige expertise in huis hebben, zoals Flux50, Energyville, energiebedrijven...
- 4) Klimaatsprong voor de Industrie kan ook budgettair niet vrijblijvend zijn. Koken kost immers geld. Een structurele budgettaire aanpak is nodig, waarbij de heel diverse aard en grootteorde van de nodige financiële middelen moet meegenomen worden, en niet 'alle heil' mag verwacht worden van innovatiemiddelen.

Zoals de programmanota zelf aangeeft, vraagt de uitwerking van dergelijke acties vaak politieke beslissingen. De vraag stelt zich dan ook hoe de Vlaamse Regering daarmee wenst om te gaan in deze tijden van schaarse middelen. VARIO herhaalt dat de tijd dringt en vraagt daarom politieke moed.

- 5) De versnippering van de bevoegdheden over de regio's en het federale niveau maakt ook de Klimaattransitie er niet gemakkelijker op. (Complementaire) samenwerking en afstemming tussen de beleidsniveaus is meer dan ooit noodzakelijk. De gespiegelde regeringen op Vlaams en federaal niveau bieden hier nu een kans om dit aan te pakken. De versnipperde bevoegdheden over beleidsniveaus mag echter geen excuus zijn om op Vlaams niveau te talmen: Vlaanderen moet onverwijld aan de slag met wat onder zijn bevoegdheid valt.
- 6) De programmanota zet duidelijk een stap in de goede richting naar transversaliteit, maar het mag niet bij woorden blijven. Echte transversale werking moet verder gaan dan louter afstemmen in beleidsdocumenten: het gaat over effectieve integratie van doelstellingen en initiatieven, en effectief samenwerken over de beleidsdomeinen heen. Deze transversale aanpak moet ook in de praktijk aanwijsbaar zijn en worden gemonitord en eventueel

- 7) In die zin kan ook een (virtueel) gemengd/gepooold team vanuit de verschillende betrokken beleidsdomeinen (VLAIO-VEKA) overwogen worden om het coördinerend orgaan nog te versterken. Hierin brengen de teamleden hun specifieke expertise, netwerken en connecties vanuit hun beleidsdomein in, terwijl de connectie met het eigen werkveld behouden blijft en evoluties in het domein op de voet kunnen gevolgd worden.
- 8) Het evaluatiekader moet verder uitgewerkt worden waarbij vooral werk wordt gemaakt van goede KPI's. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met de competitiviteit van de betrokken sectoren en niet enkel het klimaataspect.
- 9) Talent is inderdaad een groot aandachtspunt. Talent is broodnodig, maar breder dan voor klimaattransitie.
- 10) VARIO verwelkomt de groeiende aandacht voor valorisatie bij de Moonshot. De voorstellen uit de programmanota voor vertaling naar hogere TRL's zijn stappen in de goede richting. De raad pleit evenwel voor een meer gedurfde aanpak en raadt aan inspiratie te zoeken bij buitenlandse initiatieven zoals ARPA-E (VS), ARIA (UK) of SPRIN-D (Duitsland).
- 11) Contracts for Difference (cfD) zijn een goed transitie-instrument om duurzame investeringsprojecten te versnellen, maar vragen voortdurende monitoring op mogelijke marktverstoring. Een sunset clause, waarbij op voorhand al wordt ingecalculeerd wanneer dit wordt stopgezet, zou dit risico kunnen ondervangen.
- 12) Voor actieve ondersteuning van Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstituten voor deelname aan EU-onderzoeksprogramma's en EU-steunmechanismen verwijst VARIO naar zijn advies 31 'Optimaal wegen en inspelen op het onderzoeks-, innovatie- en industriebeleid van de EU' (september 2023).

EXECUTIVE SUMMARY

With this advisory report on the Programme note 2026–2030 ‘Climate Leap for Industry’, VARIO responds to the request made by Minister-President Matthias Diependaele. The council does so from the perspective of innovation and entrepreneurship. The recommendations 1 through 9 are more overarching and general in nature, while recommendations 10 through 12 delve deeper into specific recommendations or actions from the programme note.

- 1) Climate Leap for Industry is a necessary initiative and, due to its unique design, the right vehicle to tackle the dual objective of the climate transition: achieving carbon neutrality without compromising competitiveness. Its function can therefore not be limited to a 'consultative/advisory body', and its recommendations cannot be non-binding.
- 2) Although the updated roadmap study (Deloitte and VUB-IES, June 2025) provides a clear analysis of the current economic context, the programme note and the actions proposed in it, lack a sufficient sense of urgency. The necessary link with industrial policy is missing. Therefore, more far-reaching and decisive actions are needed – and at a much faster pace than currently proposed. To enable swift action, it is essential to first identify today's biggest bottlenecks, prioritise among them, and take safeguarding measures if necessary.
- 3) A crucial (problematic) point in the current economic context is the high energy prices and the uncertainty of energy supply. Energy must therefore be given a full and proper place within Climate Leap for Industry. VARIO recommends that the Energy working group gets started as soon as possible and identifies the urgently needed actions. The decisive (safeguarding) short-term measures mentioned earlier should focus, among other things, on this energy issue. This is best done in close collaboration with organisations that possess the necessary expertise, such as Flux50, Energyville, energy companies, etc.
- 4) Climate Leap for Industry cannot be financially non-committal either. Nothing comes for free. A structural financial approach is required – one that takes into account the diverse nature and magnitude of the necessary funding and does not rely solely on innovation budgets. As the programme note itself points out, implementing such actions often requires political decisions. The question is therefore how the Flemish Government intends to deal with this in times of scarce resources. VARIO reiterates that time is of the essence and calls for political courage.
- 5) The fragmentation of competences across regions and the federal level makes the climate transition even more difficult. (Complementary) cooperation and coordination between policy levels is more essential than ever. The mirrored governments at the Flemish and federal levels now offer an opportunity to address this. However, fragmented competences must not become an excuse for delays at the Flemish level: Flanders must act immediately on what falls within its remit.
- 6) The programme note clearly takes a step in the right direction towards transversality, but this must not remain mere rhetoric. True transversal cooperation must go beyond policy document alignment: it requires effective integration of objectives and initiatives, and genuine cross-domain collaboration. This transversal approach should be visible in practice and be monitored and adjusted where needed. Furthermore, cooperation must not rely solely on individuals, but should be formalised.
- 7) In that context, a (virtual) mixed/pool team composed of staff from the various relevant policy domains (e.g. VLAIO-VEKA) could be considered to further strengthen the coordinating body. In such a team, members contribute their specific expertise, networks and connections from their policy domain, while maintaining close links with developments in their own field.

- 8) The evaluation framework should be further developed, particularly with regard to the formulation of appropriate KPIs. These should also take into account the competitiveness of the sectors involved, and not focus solely on the climate aspect.
- 9) Talent is indeed a key concern. Talent is essential, not just for the climate transition.
- 10) VARIO welcomes the growing focus on valorisation within the Moonshot initiative. The proposals in the programme note for translating research to higher TRL levels are steps in the right direction, but the council advocates a bolder approach and recommends drawing inspiration from international initiatives such as ARPA-E (USA), ARIA (UK), or SPRIN-D (Germany).
- 11) Contracts for Difference (CfDs) are a useful transition instrument for accelerating sustainable investment projects, but require ongoing monitoring to prevent potential market distortions. A sunset clause, which pre-defines when the measure will be terminated, could mitigate this risk.
- 12) For the active support of Flemish companies and research institutions in participating in EU research programmes and EU funding mechanisms, VARIO refers to its Advisory Report 31 'Optimal leverage and response to EU research, innovation and industrial policy' (September 2023).

ADVIES

1. VRAAG OM ADVIES

Op 24 juli 2025 ontving VARIO van Vlaams minister voor Innovatie Matthias Diependaele een vraag om advies bij de ontwerpprogrammanota 2026-2030 'Klimaat sprong voor de Industrie: Transitieprogramma voor een koolstofarme en competitieve energie-intensieve industrie tegen 2050'. Deze ontwerpnota werd door de Vlaamse Regering principieel goedgekeurd op 18 juli.

De minister vraagt specifiek om:

- De visie van VARIO op de voorgestelde doelstellingen, prioriteiten en acties;
- Eventuele aanbevelingen voor de verdere uitwerking en implementatie;
- Aandachtspunten m.b.t. de haalbaarheid, effectiviteit en samenhang met andere beleidsinitiatieven.

Het advies wordt verwacht tegen 15 september.

2. HISTORIEK EN SITUERING KLIMAATSPRONG

Het voornemen van de Vlaamse industriële klimaattransitie kadert in de ambitie van opeenvolgende internationale, Europese en Vlaamse akkoorden en plannen om een lange termijnantwoord te bieden op de wereldwijde klimaatuitdaging

Uit VEKP “De industrie speelt een belangrijke rol in de energie- en klimaattransitie. Voor de volledige omslag naar een CO₂-arme industrie zal de komende decennia een grote industriële transitie moeten plaatsvinden, niet alleen in Vlaanderen, maar wereldwijd. Een belangrijke voorwaarde hierbij is dat de beoogde omslag het concurrentievermogen van de Vlaamse energie-intensieve industrie niet aantast, aangezien dit zou leiden tot een verschuiving van de productiecapaciteit naar andere regio’s in de wereld, waar de energie- en klimaattransitie minder prioritair is. Er is dus nood aan een ambitieuze, doorgedreven en breed gedragen inspanning om een fundamentele oplossing voor deze klimaat- en energie-uitdaging te kunnen realiseren. Het is duidelijk dat – vanwege haar grote impact – de basisindustrie een belangrijke rol zal spelen in het realiseren ervan, telkens in samenwerking met de onderzoekswereld en de overheid. Nieuwe technologieën, producten, grondstoffen en productieprocessen zullen immers nodig zijn.”

Om tegen 2050 voor een duurzame omslag te zorgen, moeten bestaande industrieën worden omgebouwd en nieuwe industrieën worden gecreëerd. In Vlaanderen werden daartoe belangrijke stappen gezet specifiek gericht op de Vlaamse industrie, zoals het Moonshot-initiatief 'Vlaamse industrie koolstof circulair en CO₂-arm tegen 2050' en het Vlaamse industriële klimaattransitieprogramma, (de zgn. Klimaatsprong).

2.1. Eerste programmanota Klimaatsprong 2023-2025

Op 16 juni 2023 keurde de Vlaamse Regering een eerste programmanota goed ter bevordering van de Vlaamse industriële energie- en klimaattransitie, met als werktitel 'Klimaat sprong'. Hiermee is een beleidskader opgezet dat de industriële transitie faciliteert voor drie ETS-sectoren actief in Vlaanderen namelijk de chemiesector, de raffinaderijen en de staalindustrie, met als doelstelling een koolstofarme maar tegelijk competitieve Vlaamse industrie tegen 2050.

Dit alles is vastgelegd in een vijfjaarlijkse programmanota die de lange- en middellangetermijnvisie en -doelstellingen voor het klimaattransitieprogramma bevat, en de

Deze eerste Klimaatsprong had betrekking op de periode 2023-2025 (doorliep dus geen volledige vijfjaarlijkse periode) en was gebaseerd op vijf werkpunten:

- De programmanota omvatte:

- VARIO bracht een advies uit bij deze eerste programmanota (advies 29, maart 2023) en bij de wijziging van het W&I-decreet: beleidskader voor het Vlaamse industriële klimaattransitieprogramma (advies 19, september 2021). Daarnaast was Klimaat sprong één van de cases in het advies 'Transformatiegericht Innovatiebeleid: een bestuurskader voor de Vlaamse Overheid' (advies 35, april 2024).

3. PROGRAMMANOTA 2026-2030 KLIMAATSPRONG VOOR DE INDUSTRIE

Conform de voorschriften bouwt de huidige programmanota 2026-2030 voort op de inzichten uit de evaluatie van de eerste programmaperiode en de update van de roadmap-studie en contextanalyse, (opnieuw) uitgevoerd door het consortium Deloitte en VUB-IES.

De nieuwe programmanota kreeg de werktitel 'Klimaat sprong voor de Industrie' mee om zichtbaar te maken dat dit transitieprogramma zich inzet voor de Vlaamse basisindustrie. De nota bevat een aantal elementen ter verbetering van de opgezette werking en houdt via de update van de contextanalyse rekening met de huidige (geopolitieke) context en de gevolgen daarvan op de Vlaamse industrie.

Het permanent overlegorgaan wenst opnieuw te duiden naar wie Klimaatsprong voor de Industrie zich richt, namelijk de basisindustrie en meer bepaald de sectoren staal, chemie en de raffinaderijen die onder het Emissions Trading System (ETS) vallen. “Op die manier scheppen we de juiste verwachtingen bij onze stakeholders en kan gericht toegewerkt worden naar resultaten.”

De langetermijndoelstellingen die in de eerste programmanota 2023-2025 werden opgenomen, blijven ongewijzigd voor de tweede programmanota 2026-2030, nl.:

1. Zet een stabiel, haalbaar, coherent, effectief en kostenefficiënt beleid uit;
2. Voorzie een rollend programma voor de verdere uitvoering van het industrieel transitieprogramma;
3. Financier de transitie;
4. Bouw basisinfrastructuur uit die toekomstbestendig en niet-discriminatoir is;
5. Lanceer een industrieel steunprogramma voor innovatie en implementatie;
6. Werk aan een consistent en realistisch wetgevend kader.

Er zijn vijf (nieuwe) operationele kortetermiindoelstellingen:

1. Het versterken van het industrieel transitieprogramma als coördinerend strategisch en tactisch actieprogramma;
2. Het omzetten van de (collectieve) infrastructuurbehoeften in een werkbaar plan voor de toekomst;
3. Het blijven garanderen van competitieve en voldoende energie;
4. Het opbouwen van de economie rond alternatieve grondstoffen, brandstoffen en circulariteit, afgestemd op de industriële transitie;
5. Het versnellen van de klimaatinnovatie in en voor de Vlaamse basisindustrie.

Doelstellingen 1 en 2 zijn gewijzigd t.o.v. de vorige programmanota; de oorspronkelijke eerste doelstelling rond het opzetten van een beleidskader en overlegstructuur is namelijk gerealiseerd; de huidige tweede doelstelling bouwt voort op, en concretiseert, de kortetermijndoelstelling uit de eerste programmanota. De andere drie doelstellingen blijven ongewijzigd ten opzichte van de eerste programmanota.

De programmanota geeft in de hoofdstukken 1 en 2 respectievelijk de historiek en situering van de Klimaatsprong, en het proces van totstandkoming van de voorliggende programmanota weer. In hoofdstuk 3 worden de realisaties van de kortetermijndoelstellingen uit de eerste programmanota en de evaluatie ervan besproken: veel van de ambities en verwachtingen in de eerste programmanota, en de verwachte evoluties op technologisch vlak zijn waargemaakt. De eerste van die doelstellingen, nl. het opzetten van een governance structuur, is gerealiseerd – op het instellen van een evaluatiekader na. Een aantal van de beleidsaanbevelingen zijn ook uitgevoerd, zoals de pilootoproep volgens het principe van ‘Contracts for Difference’ (CfD). Voor andere is dit niet het geval. In hoofdstuk 4 komt de governance aan bod. Een uitgebreid

hoofdstuk 5 vat de nieuwe analyse van de huidige situatie en ontwikkelingen in de betrokken industriële sectoren samen.

In hoofdstuk 6 van de programmanota worden een 50-tal beleidsaanbevelingen omschreven. Die zijn gebaseerd op de inzichten uit de data-analyse en interacties met stakeholders, zoals interviews en overlegmomenten met het permanent overlegorgaan en de klankbordgroep gedurende de achtergrondstudie. Daarnaast zijn het actieplan voor de Vlaamse industrie en de beleidsnota's van de Vlaamse Regering, vorige evaluatiemomenten van Klimaatsprong, en aanbevelingen uit de vorige roadmap en andere studies hierin meegenomen. De beleidsaanbevelingen zijn ingedeeld in vier dimensies: 1) beleidsaansturing en regelgeving, 2) financiering van de transitie, 3) infrastructuur en beschikbaarheid van betaalbare energie, en 4) innovatie en talent. Telkens wordt ook de mogelijke rol voor Klimaatsprong voor de Industrie weergegeven. Het hoofdstuk wordt afgerond met een samenvattende visuele voorstelling van de beleidsvoorstellen, met nadruk op die beleidsvoorstellen die volgens de stakeholders in Klimaatsprong voor de Industrie prioritair in de beleidsperiode 2026-2030 aangepakt moeten worden, in lijn met de opdrachten die al werden toegewezen aan Klimaatsprong voor de Industrie als onderdeel van het Vlaams Regeerakkoord. Voor sommige aanbevelingen zijn er reeds trajecten geïnitieerd door de bevoegde instanties. Voor andere aanbevelingen valt (cf. de programmanota) de uitvoering buiten het mandaat van Klimaatsprong voor de Industrie.

Deze beleidsaanbevelingen en de uitwerking van de opdrachten uit het Regeerakkoord in de update van de roadmapstudie vormen de basis voor de prioriteiten voor de komende programmaperiode 2026-2030. Deze worden in hoofdstuk 7 besproken. Een reeks acties worden geselecteerd om tijdens de volgende periode te behandelen, omdat ze als prioritair worden beschouwd, dringend zijn voor de competitiviteit van de industrie, of nog niet opgenomen waren in een ander actieplan, zoals bijvoorbeeld het Vlaams industrieplan. De acties zullen via de werk- of projectgroepen van het transitieprogramma uitgewerkt worden; voor 2026 werden ook reeds een aantal prioritaire acties vastgeklikt.

Op advies van het permanent overlegorgaan zal het transitieprogramma in de volgende programmaperiode 2026-2030 aan de slag gaan met onderstaande acties:

Op vlak van beleidsaansturing en regelgeving:

- Monitoren van de voortgang van de industriële transitie.
- Proactief identificeren van de Vlaamse industriële belangen in EU-initiatieven.
- Bestuderen van marktstimulatie van low-carbonproducten onder meer door middel van criteria in publieke aanbestedingen.
- Verkennen van een organisatorische clusteraanpak voor de opvolging en coördinatie van bedrijfsoverstijgende projecten.
- Een studie uitvoeren naar het technisch-economisch potentieel van de grootschalige inzet van (duurzame) biomassa in Vlaanderen
- Opvolgen/bijsturen van beleidsmaatregelen om circulaire productieprocessen te ondersteunen.

Op vlak van financiering van de transitie:

- Ontwikkelen van een mechanisme voor het vermijden (spreiden) van een 'first movers' malus bij infrastructuurinvesteringen.
- Evalueren/bijsturen van het 'Contracts for difference' instrument met het oog op eventuele opschaling.
- Onderzoeken van de mogelijkheden voor publiek-private samenwerking voor de financiering van klimaat, energie- en decarbonisatieprojecten.

Op vlak van infrastructuur en beschikbaarheid van betaalbare energie:

- Voortzetten van het werk rond het proactief voorzien van voldoende ruimte voor leidingentracés.
- Uitwerken van een instrument voor de projectie van energievraag, -aanbod en infrastructuur.
- Organiseren van een participatief traject om de infrastructuurbehoeften te bepalen (systeemaanpak).
- Opmaken van een roadmap voor de logistieke keten van de toekomst.
- Bijdragen aan de discussies rond betaalbare en beschikbare energie (vanuit de Vlaamse bevoegdheden).

Op vlak van innovatie:

- Uitwerken van adviezen voor het versnellen (bijsturen) van het Moonshotprogramma met het oog op valorisatie.
- Uitwerken van een programma om de Valley of Death voor innovatie te overbruggen.
- Ondersteunen van de participatie in EU-onderzoeksprogramma's en EU-steunmechanismen.
- Ondersteunen van onderzoeksinstituten en bedrijven in het opschalen van innovatie.

4. VARIO-AANBEVELINGEN

VARIO heeft de nieuwe programmanota met veel interesse doorgenomen en formuleert op basis daarvan zijn antwoorden op de vragen van de minister:

- De visie van VARIO op de voorgestelde doelstellingen, prioriteiten en acties;
- Eventuele aanbevelingen voor de verdere uitwerking en implementatie;
- Aandachtspunten m.b.t. de haalbaarheid, effectiviteit en samenhang met andere beleidsinitiatieven.

VARIO doet dit vanuit de bril en focus op innovatie en ondernemerschap. De aanbevelingen 1 tot en met 9 zijn eerder overkoepelende, algemene aanbevelingen; de aanbevelingen 10 tot en met 12 zijn meer specifieke aanbevelingen bij acties, aanbevelingen, prioriteiten uit de programmanota.

De raad heeft deze nieuwe programmanota ook afgetoetst aan zijn advies 29 van maart 2023 m.b.t. de vorige programmanota en de realisaties daarvan bekeken.

Aanbeveling 1: Klimaatsprong voor de Industrie is een noodzakelijk initiatief, en vanwege zijn unieke opzet het goede vehikel om de tweeledige doelstelling rond de klimaattransitie aan te pakken, met name transitie naar koolstofneutraliteit, zonder aan competitiviteit in te boeten. Zijn werking mag echter niet vrijblijvend zijn.

Het staat buiten kijf dat Klimaatsprong voor de Industrie een noodzakelijk initiatief is. De structurele strategische lange termijn samenwerking tussen de relevante actoren in het veld - de energie-intensieve industriële sectoren - en de overheid, die met de Klimaatsprong werd opgezet, vindt VARIO heel positief.

Het is bovendien redelijk uniek dat de overheid in deze samenwerking niet enkel vertegenwoordigd is door de betrokken administraties, maar ook door de kabinetten van de bevoegde ministers. Dit maakt dat aanbevelingen/initiatieven die voortvloeien uit de Klimaat sprong een betere kans hebben om door de Vlaamse Regering effectief te worden

opgepikt/uitgevoerd. Niettegenstaande het beslissingsproces vandaag soms wat moeizamer verloopt, laat de governance wel toe om snel te schakelen.

Positief is ook dat bij Klimaatsprong verschillende bepalende thema's zoals energie, innovatie, infrastructuur en regelgeving betrokken zijn en in hun samenhang worden bekeken, en waarin innovatie is ingebed in het grotere geheel. Dit zorgt voor een holistisch beeld van wat er nodig is, en waarin de impact van de verschillende thema's op elkaar en op de haalbaarheid van de doelstellingen is meegenomen.

Klimaat sprong is vanwege zijn opzet daarom het goede vehikel om de tweeledige doelstelling rond de klimaattransitie aan te pakken. Het biedt een goede aanzet voor het strategische kader waarop de Vlaamse Regering haar acties kan en moet enten. Zijn werking mag echter niet vrijblijvend zijn.

Aanbeveling 2: De ‘sense of urgency’ komt te weinig tot uiting in de programmanota en vereist ingrijpendere acties en aan een veel hoger tempo dan de voorgestelde aanpak. In functie van snelle actie is het in eerste instantie nodig om te weten waar vandaag de grootste struikelblokken zitten, daarin te prioriteren en, indien nodig, bewarende maatregelen te treffen.

Tussen de vorige en de huidige programmanota - slechts 2 jaar - is er op het wereldtoneel heel veel veranderd. De Vlaamse energie-intensieve sectoren staan sterk onder competitieve druk en hebben het steeds moeilijker zich te handhaven vanwege concurrentie met het Midden-Oosten en Azië, en de Amerikaanse markt die zich sluit. Volgens cijfers van de NBB is de bezettingsgraad van de productiecapaciteit van bv. de chemische en farmaceutische industrie in België sinds 2023 onder de 75% gezakt. Vooral de kost van energie, van grondstoffen, maar ook regelgeving, spelen meer en meer in ons nadeel. De prijzen van de grondstoffen (zoals polypropyleen) in Europa zijn soms hoger dan de afgewerkte producten die vanuit Azië aan onze deur geleverd worden.

De lijst van grote, cruciale, projecten, zoals Kairos@C, Antwerp@C, DRI van Arcelor Mittal die ondanks de aanzienlijke Europese subsidies en aanvullende Vlaamse steun toch on hold zijn gezet, wijst ook op een belangrijk knelpunt: een goede businesscase voor groene transitie is in Europa moeilijk geworden mede door de hoge energieprijzen en concurrentiedruk. Hoewel België/Vlaanderen zich voorlopig nog goed weet te handhaven ten opzichte van andere Europese landen en buurlanden (cf. de achtergrondstudie, pag. 17), vooral door het vermijden van sluitingen van productiecapaciteit, staan ook hier de knipperlichten op rood.

Zoals de programmanota zelf aangeeft (pag. 15-16) is het vooral deze afname in productievolumes die de recente dalende emissies in de industrie in Vlaanderen verklaart. Daar kan niemand gelukkig mee zijn. Vlaamse bedrijven behoren tot de wereldtop inzake lage emissies per productie-eenheid. Een mogelijke verschuiving van de productiecapaciteit naar andere regio's in de wereld - die zich nu al aan het voltrekken is - zou enerzijds het klimaatprobleem verergeren dan oplossen, omdat we dan genoodzaakt zijn deze producten te gaan invoeren uit het buitenland waar meer vervuilende productieprocessen gangbaar zijn. Bovendien maakt het ons ook afhankelijk van het buitenland voor strategisch noodzakelijke basisproducten.

Kortom: het gaat nu veel verder dan enkel het klimaataspect; het gaat over ons industrieel weefsel van de toekomst, dat voor een groot deel de basis legt van onze economische welvaart. En hoewel deze analyse helder wordt gemaakt in de Update roadmapstudie (Deloitte en VUB-IES, juni 2025) komt de 'sense of urgency', te weinig tot uiting in de programmanota. De link met het noodzakelijke industriebeleid ontbreekt. Op Europees vlak werd in februari in Antwerpen de Clean Industrial Deal ondertekend. Daarop voortbouwend werd in maart 2025 het European Steel and Metals Action Plan goedgekeurd, en op 8 juli ll. het European Chemical Industry Action

Plan. Op Vlaams niveau is er het Industrieplan voor Vlaanderen van het Vlaams Industrieforum en op het federale niveau het 'Make 2025-2030' plan.

De Klimaatsprong heeft enkel zin met een complementair industrieplan op korte termijn. De programmanota moet in dat opzicht nog meer de link met het industriebeleid leggen. Dit vereist ingrijpendere acties en aan een veel hoger tempo, vindt VARIO. Als we dit nu niet doen lopen we het risico dat er op termijn geen Vlaamse basisindustrie meer resteert die de lange termijn doelstellingen moet halen.

In functie van snelle actie is het in eerste instantie nodig om te weten waar vandaag de grootste struikelblokken zitten. Eens de knelpunten geïdentificeerd, moeten prioriteiten worden gesteld in de korte termijn doelstellingen, -acties en resources. VARIO beveelt aan dat Klimaatsprong hiermee aan de slag gaat en op korte termijn aan de Vlaamse Regering een aantal doortastende (bewarende) maatregelen voorlegt in afwachting van het grotere plan (langetermijn-inbedding).

Aanbeveling 3: Energie is cruciaal en moet een volwaardige plaats krijgen in Klimaatsprong voor de Industrie. Daarom moet de werkgroep energie zo snel mogelijk worden opgestart, die dan in samenspraak met energie -experten en -bedrijven de nodige acties kan uittekenen.

Naast de moeilijke transitie naar een schoner (koolstofvrij/arm) energieverbruik op de langere termijn wordt de basisindustrie bijkomend geconfronteerd met een meer prangend knelpunt: de energievoorziening en -zekerheid die in het gedrang kwam. De bevoorradings- en de kostprijzen van aardgas - nu de goedkopere weg vanuit Rusland is kortgesloten -, onzekerheden m.b.t. de groene transitie zoals rond de erkenning van groene waterstof, zijn een cruciaal element geworden in het competitief houden en zelfs het voortbestaan voor onze basisindustrie. Energievoorziening en -zekerheid zijn ook een belangrijk element in (bovenvermelde) investeringsbeslissingen.

Klimaat sprong voor de Industrie erkent het belang hiervan, cf. de kortetermijndoelstelling 'Het blijven garanderen van competitieve en voldoende energie' en punt 6.1.3.3. 'Inzetten op betaalbare energie', maar mikt hierbij nog steeds teveel op de lange termijn, en op voorbereidende studies zoals Energiestudie 2050+. In afwachting van de Energiestudie 2050+ (die er ondertussen is) werd de werkgroep Energie als enige niet opgestart.

VARIO beveelt aan dat die werkgroep nu zo snel mogelijk aan de slag gaat en de broodnodige acties identificeert. De doortastende (bewarende) maatregelen op korte termijn, waar de raad eerder in dit advies op aandringt, zouden zich o.m. moeten richten op het energieknelpunt. Dit gebeurt best in nauwe samenspraak met organisaties die de nodige expertise in huis hebben, zoals Flux50, Energyville, energiebedrijven. De (bewarende) maatregelen die in kaart worden gebracht, moeten vervolgens zo snel mogelijk aan de Vlaamse Regering worden voorgelegd voor wat in haar bevoegdheid past. Pas in tweede instantie kan dan aan de langere termijn energietransitie worden gedacht.

Positief is dat, cf. de programmanota, zal worden afgestemd met de initiatieven van de federale overheid, die een Hoge Raad voor Energie(bevoorrading) zal oprichten (en ook nood heeft aan toekomstige modelleringsoefeningen). Er is inderdaad verdere afstemming en samenwerking nodig voor de vertaling van de resultaten naar concrete beleidsacties. Maar ook hier dringt de tijd en mag men niet talmen. Belangrijk hierbij is dat de betrokken instanties, acties in kaart zijn gebracht en dat complementair wordt samengewerkt (zie ook verder in dit advies).

verschillend is, wat samenwerking ook hindert. De programmanota haalt daarom terecht (de nood aan) een gecoördineerd beleid met het federale niveau aan.

Er bestaat echter geen formeel forum/vehikel voor afstemming en samenwerking op dit vlak tussen de regio's en de federale overheid. Dit heeft tot gevolg dat besluitvorming trager gaat en dat de beide niveaus soms zaken dupliceren of elkaar zelfs soms tegenwerken (bv. m.b.t. waterstof).

In de huidige complexe economische en geopolitieke context is afstemmingen en goede samenwerking binnen België echter cruciaal om tot snelle en efficiënte actie te komen. De verschillende politieke niveaus moeten constructief samenwerken waarbij moet gekeken worden naar hoe de initiatieven/mogelijkheden van die niveaus complementair zijn en elkaar versterken in plaats van elkaar tegenwerken. Verder denkt VARIO in dit opzicht ook naar het concurrentieplan 'Make 2025-2030' dat door de federale regering werd gelanceerd, als strategisch plan om de Belgische industrie te versterken. Het plan voorziet in een nauwe samenwerking tussen het federale en het regionale niveau. Laat ons daar met een positieve mindset gebruik van maken. De gespiegelde regeringen op Vlaams en federaal niveau bieden hier een kans om dit aan te pakken. VARIO verwijst hier naar de evolutie omtrent defensie-overleg waar stappen worden gezet. Klimaat sprong kan daarom meer aandacht besteden aan de mogelijkheden voor samenwerken/afstemmen met de diverse beleidsniveaus.

Dit mag echter geen reden zijn om te talmen: Vlaanderen moet onverwijld aan de slag met wat onder zijn bevoegdheid valt.

Aanbeveling 6: De programmanota zet een stap in de goede richting naar transversaal werken, maar het mag niet bij woorden en louter afstemming in beleidsdocumenten blijven: het moet gaan over effectieve integratie van doelstellingen en initiatieven en mensen. Deze transversale aanpak moet ook in de praktijk aanwijsbaar zijn en worden gemonitord en eventueel bijgestuurd. De samenwerking mag niet op individuen berusten maar zou moeten geformaliseerd worden.

In het VARIO-advies 29 bij de eerste Klimaatsprong werd opgemerkt dat de inbedding van de Klimaatsprong en de Moonshot in het grotere geheel (bv. VEKP – Vlaams Energie en KlimaatPlan) onvoldoende was uitgewerkt. VARIO raadde aan hier werk van te maken en herhaalde daartoe ook zijn aanbeveling uit zijn advies 19 dat het in de toekomst aangewezen is om eerst het breder overkoepelend beleidskader op te zetten en pas daarna te zorgen voor de invulling ervan. Verder werd aangeraden ook de complementariteit met andere beleidsdocumenten/initiatieven te bewaken.

De voorbije periode werd daar duidelijk aan gewerkt. Er werd gezorgd voor afstemming tussen de governancestructuren (permanent overlegorgaan, werkgroepen, klankbordgroep) van Klimaat Sprong voor de Industrie. Daarnaast is er ook gezorgd voor afstemming tussen beleidsdocumenten (Regeerakkoord, beleidsnota's, het Geïntegreerd Actieplan voor de Vlaamse industrie', Vlaanderen Circulair, waterstofstrategie/waterstofdecreet,...).

VARIO ziet in dit alles een goede stap vooruit richting systeemdenken en transversale werking binnen de Vlaamse overheid. De afstemming zorgt in principe niet alleen voor een betere samenhang en 'efficiëntie', maar laat toe meer gewicht in de schaal te leggen. De raad wijst er wel op dat het niet bij woorden mag blijven. Echte transversale werking verder moet gaan dan louter afstemmen in beleidsdocumenten: het gaat over effectieve integratie van doelstellingen en initiatieven, en effectief samenwerken over de beleidsdomeinen heen. Deze transversale

aanpak moet ook in de praktijk aanwijsbaar zijn en worden gemonitord en eventueel bijgestuurd.

Deze samenwerking is best ook niet enkel op individuen gestoeld, maar zou moeten geformaliseerd worden. Bovendien mag het aligneren van (de resultaten van) verschillende relevante onderzoeksopdrachten/studies/initiatieven niet de zaak zijn van de betrokken onderzoekers en niet berusten op toevalligheden. Het is de taak van de governance structuren om hier aandacht voor te hebben en desgewenst rekening te houden met de uitkomsten in andere fora of documenten. Dit geldt ook voor de aangekondigde projecten binnen de klimaatsprong waarvoor VLAIO de coördinatie krijgt.

VARIO herhaalt ook zijn eerdere aanbeveling om ook binnen het industrieel transitieprogramma op zoek te gaan naar synergiën met en spill-overs voor de meer stroomafwaartse sectoren zoals bv. actoren uit de voeding, logistiek, mobiliteit, transport, bouw... en bebouwde omgeving.

Aanbeveling 7: Overweeg een gemengd/ gepoold team vanuit de verschillende betrokken beleidsdomeinen om het coördinerend orgaan te versterken

Om te voldoen aan de vraag van de stakeholders om de rol van VLAIO als coördinator van het actieprogramma nog te versterken, en te vermijden dat er parallelle circuits ontstaan, is er binnen VLAIO een strategisch team 'Klimaat en Industrie' opgezet onder leiding van de administrateur- generaal. Dit team ondersteunt de werking van het programma via:

- een secretariaat en praktische ondersteuning van de werking
- de inzet van experts als trekkers van de vaste werkgroepen
- communicatie over het programma

VARIO beaamt dat een versterking van het team niet overbodig was. Zeker nu uit de programmanota blijkt dat de coördinerende rol van VLAIO steeds belangrijker en steeds omvangrijker wordt.

Naast transversaliteit in de beleidsdocumenten en initiatieven, is er ook nood aan transversaliteit in de governance. Het goed functioneren van de Klimaatsprong voor de Industrie vereist een grote inzet van, en verschillende, competenties binnen het team. Om alle noodzakelijke competenties in huis te hebben, parallelle circuits te vermijden, en het kostenplaatje te spreiden zou daarom kunnen gedacht worden aan een gemengd (virtueel) team VLAIO-VEKA. Dit zou een mooi voorbeeld zijn van transversaal innovatiebeleid dat toelaat mensen en middelen te 'poolen' waarbij de verschillende beleidsdiensten samenwerken. Hierin brengen de teamleden hun specifieke expertise, netwerken en connecties vanuit hun beleidsdomein in, terwijl de connectie met het eigen werkveld blijft en evoluties in het domein op de voet kunnen gevolgd worden.

Aanbeveling 8: Werk het evaluatiekader verder uit en maak nu vooral werk van goede KPI's. Houd hierbij ook rekening met de competitiviteit en focus niet enkel op het klimaataspect.

In de vorige programmanota werd de uitwerking en vastlegging van een evaluatiekader als kortetermijndoelstelling voor het permanent overlegorgaan opgenomen. VARIO merkte daarbij dat het evaluatiekader volgende twee invalshoeken moest omvatten:

- (1) evaluatie van de werking en functionering van de verschillende organen en hun interactie; permanent overlegorgaan, klankbordgroep en werkgroepen;

maar ook

VARIO maakt uit de huidige programmanota op dat aan de eerste aanbeveling enigszins gehoor werd gegeven.

Bijkomend beveelt VARIO aan om, gezien de prangende economische context, bij het opstellen van een evaluatiekader/KPI's niet enkel oog te hebben voor het klimaataspect (CO₂-uitstoot), maar ook met de competitiviteit van de betrokken Vlaamse industrie waardoor de sense of urgency ook duidelijk(er) wordt.

De programmanota uit de bezorgdheid met betrekking tot knelpuntberoepen in de industrie en tanende interesse en kwaliteit in STEM in Vlaanderen. Om de industriële transitie te realiseren zullen er niet alleen mensen nodig zijn die in de industrie willen werken, zij zullen ook de juiste vaardigheden moeten hebben om met nieuwe technologie en andere innovaties aan de slag te kunnen gaan.

VARIO deelt die bezorgdheid omtrent talent volledig, getuige de ruime aandacht hiervoor in zijn adviezen, maar vindt ook dat dit ruimer gaat dan de scope van Klimaatsprong. Wel wijst de raad op een randeffect van de problemen die de basisindustrie momenteel ondervindt. De mogelijks verminderde toekomstperspectieven in deze sectoren doen toekomstige studenten nu reeds twijfelen over een studie in die richtingen.

Innovatie is zonder twijfel een sleutelelement in de transitie naar een klimaat-neutrale industrie. De Vlaamse overheid maakte van klimaatinnovatie voor de basisindustrie een prioriteit via het Moonshot-programma en Klimaatsprong, met de speerpuntclusters Catalisti en Flux50, maar ook via andere steuninstrumenten van VLAIO. Het Vlaamse innovatie-subsidieluw is redelijk goed uitgewerkt, maar heeft misschien nood aan wat bijschaving, waartoe de programmanota een paar voorstellen doet.

Zo wijst de programmanota terecht op een spanningsveld binnen innovatie vanwege het feit dat innovatie tijd nodig heeft om tot maturiteit te komen - zeker wat betreft grootschalige industriële processen -, in tegenstelling tot de snelheid waarmee emissiereducties dienen te gebeuren. Deze aanbevelingen uit de programmanota spitsen zich daarom toe op twee aandachtspunten met daaronder telkens een aantal aanbevelingen. Voor de komende programmaperiode werden op basis daarvan vier acties naar voren geschoven waarmee KlimaatSprong effectief aan de slag moet gaan via een advies, een project,... (zie hoofdstuk 3 van dit advies)

1. de nood aan versnelling van de valorisatie van de O&O-investeringen
 - Hervormen van de speerpuntclusters en strategische onderzoekscentra met Bv. Mission oriented innovation (van TRL 3 tot 9) als centraal element
 - Uitwerken van adviezen voor het versnellen (bijsturen) van het Moonshotprogramma met het oog op valorisatie
 - Actieve ondersteuning voor participatie van Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstituten in EU-onderzoeksprogramma's en EU-steunmechanismen
2. het belang van de inzet van nieuwe ondersteuningsmechanismen om sneller en gemakkelijker hogere TRL niveaus te bereiken.
 - Uitwerken van een programma om de Valley of Death voor innovatie te overbruggen.
 - Ondersteunen van onderzoeksinstituten en bedrijven in het opschalen van innovatie.
 - Elimineren van barrières voor innovatieve doorontwikkeling

VARIO sluit zich volledig aan bij de voorstellen voor de vertaling naar hogere TRL's bij Moonshot, waaronder het aanpassen van de scope van het programma of het gericht selecteren naar projecten met sterker valorisatie-potentieel of route. De taak van de werkgroep Innovatie zou vooral adviserend zijn bij het onderzoeken van de versnelling van het Moonshot-programma en de implementatie van bovenstaande aanbevelingen. VARIO verwijst in dit verband naar een eerdere aanbeveling uit zijn advies bij de IPCEI waterstof: *“Om succesvol te zijn, zouden ook de projecten in het Moonshot-programma, die vooral onderzoek op een lager TRL-niveau inhouden, moeten kunnen leiden tot een industriële toepassing van een deel van de in Vlaanderen ontwikkelde technologie, waardoor een dubbele toegevoegde waarde voor onze regio wordt gecreëerd.”*

Om de noodzakelijke versnelling van het Moonshot-programma te kunnen waarmaken, vraagt VARIO zich af of de voorgestelde aanpak (algemeen en meer specifiek) niet te voorzichtig blijft en we geen inspiratie kunnen vinden in de aanpak van het Challenges-denken binnen een ARPA-E¹ (VS) of SPRIN-D² (Duitsland) en ARIA³ (UK). Een meer gedurfde aanpak dringt zich op.

De programmanota beveelt ook aan om na te gaan in welke mate meer Moonshotprojecten een verlenging en een complement kunnen krijgen via de EU Kaderprogramma's. Er wordt hiervoor gerekend op een goede NCP (National Contact Point)-werking, afgestemd met Catalisti. Daarnaast moet er volgens de nota ook getracht worden om het volledige ondersteuningsinstrumentarium (naast het KP ook IPCEI, EFRO, EIC) in zetten voor doorgroei van de Moonshotprojecten richting startup en scale-up. We verwijzen voor de VARIO-commentaar naar aanbeveling 12 van dit advies.

Aanbeveling 11: Contracts for Difference (cfd) zijn een goed transitie-instrument om duurzame investeringsprojecten te versnellen maar vragen voortdurende monitoring op mogelijke marktverstoring. Een sunset clause, waarbij op voorhand al wordt ingecalculeerd wanneer dit wordt stopgezet, zou dit risico kunnen ondervangen.

Een verwezenlijking van Klimaatsprong uit de voorgaande programmaperiode is dat Vlaanderen nu ook de eerste stap heeft gezet in transitiesteun, door de ontwikkeling van het 'Contracts for Difference' pilootinstrument. Dit mechanisme biedt bij nieuwe investeringen niet louter een vaste subsidie ter ondersteuning van de initiële CAPEX kosten maar volgt ook gedurende de looptijd

¹ ARPA-E: <https://www.sprind.org/en/we>

² SPRIN-D: <https://www.sprind.org/en/we>

³ ARIA: <https://www.aria.org.uk/>

van het project de operationele kosten (OPEX) en opbrengsten op, en past de subsidies naargelang aan. Dergelijke instrumenten helpen om de risico's van investeerders te verminderen en ze dus sneller tot investeringsbeslissingen te laten komen. De pilootoproep die open stond van februari tot eind mei 2025 had een budget van 70 miljoen euro voor een periode van 10 jaar.

Eén van de voorgestelde acties uit de huidige programmanota is het evalueren en bijsturen van dit 'Contracts for Difference' instrument met het oog op een eventuele opschaling zowel op vlak van beschikbare middelen als op het aantal verschillende technologieën, die ondersteund worden. Men wacht hiervoor onder meer op de resultaten van een benchmarkstudie. VARIO vindt dat dit ook voor andere relevante sectoren moet worden onderzocht.

VARIO stelt dat CfD op korte termijn een goede maatregel is om duurzame investeringsprojecten te versnellen en financierbaar te maken, maar dat de voordelen en risico's op marktverstoring voortdurend tegen elkaar moeten worden afgewogen en gemonitord. Een sunset clause, waarbij op voorhand al wordt ingecalculeerd wanneer dit wordt stopgezet, zou dit risico kunnen ondervangen.

VARIO is zich er terdege van bewust dat Vlaanderen hier een schaalnadeel heeft t.o.v. zijn buurlanden, die wel grote(re) transitie-instrumenten hebben ontwikkeld (UK, F, DE, DK). Daarom is het belangrijk op Europees niveau te blijven hameren op een level playing field.

Anbeveling 12: Voor actieve ondersteuning van Vlaamse bedrijven en onderzoeksinstituten voor deelname aan EU-onderzoeksprogramma's en EU-steunmechanismen verwijst VARIO naar zijn advies 31 'Optimaal wegen en inspelen op het onderzoeks-, innovatie- en industriebeleid van de EU' (september 2023)

De programmanota stelt voor dat de werkgroep innovatie onder de Klimaatsprong voor de Industrie, op initiatief van VLAIO, mogelijke knelpunten en barrières voor deelname van Vlaamse actoren aan Europese programma's in kaart brengt en mitigerende acties voorstelt. VARIO raadt in dit opzicht aan alvast zijn 'Europa-advies' (advies 31 'Optimaal wegen en inspelen op het onderzoeks-, innovatie- en industriebeleid van de EU' (september 2023) door te nemen waarin een aantal knelpunten worden aangekaart en initiatieven voor remediëring worden voorgesteld. Verder zou hierin ook de samenwerking met het departement WEWIS nuttig kunnen zijn.

Een eerste relevant punt uit dat VARIO-advies is dat we moeten zorgen voor een strategisch kader, zowel om beter in te spelen op opportuniteiten als om meer te wegen op de agendasetting in het kader van het Europese wetenschaps-, innovatie-, ondernemerschaps- en industriebeleid. Met een strategisch kader kunnen beslissingen op een onderbouwde manier genomen worden en passen ze in een groter geheel, ook wanneer ze op een ad hoc basis moeten worden genomen. Daarbij moeten we uitgaan van de eigen Vlaamse sterktes en die mappen met Europese kaders en Europees beleid voor een hefboomeffect van middelen. Dat houdt ook in dat, als deel van het strategisch kader om nieuwe keuzes te maken, een overzicht moet bestaan van waarop via Europese en/of Vlaamse kaders en kanalen al wordt ingezet. Vlaanderen is te klein en beschikt over te beperkte middelen om op alle domeinen een sterke positie uit te bouwen. Zoek daarom naar convergentie en synergie tussen het Vlaamse en het Europees beleid.

Voor de klimaattransitie biedt de Klimaatsprong voor de Industrie alvast een goede aanzet voor dergelijk kader.

De programmanota denkt verder aan bijkomende administratieve ondersteuning om de succesratio te vergroten. Hierbij wordt onder meer aan de NCP's gedacht. Een goede National Contact Point (NCP) werking (via NCP Flanders) afgestemd met Catalisti om een betere link te

BIJLAGE

De inbedding van de Moonshot in de Klimaatsprong enerzijds, maar ook de inbedding van de Klimaatsprong in het Vlaams Energie en Klimaatplan (VEKP) 2021-2030 anderzijds kwamen in de eerste programmanota nauwelijks aan bod, vond VARIO in zijn advies 29. De raad raadde aan hier werk van te maken en herhaalde daartoe ook zijn aanbeveling uit advies 19 dat het in de toekomst aangewezen is om eerst het breder overkoepelend beleidskader op te zetten en pas daarna te zorgen voor de invulling ervan.

De voorbije periode werd daar duidelijk aan gewerkt en in aanbeveling wordt gesteld dat de programmanota een stap in de goede richting zet naar transversaal werken. Hieronder wordt dit in meer detail besproken:

1. Het Moonshot initiatief voorziet in financiering van onderzoeksprojecten voor een CO₂-arm Vlaanderen in 2050, waarbij de chemie, petrochemie en staalnijverheid centraal staan. Moonshot is dus een belangrijk deel van het innovatieluw van Klimaatsprong en krijgt nu ook zijn verdiende plaats daarin. Volgens de programmanota zal - op basis van de nieuwe roadmap en de impact daarvan op Moonshot - continu een strategische uitwisseling opgezet worden tussen de governance-organen van Moonshot en de Klimaatsprong voor de Industrie, gerelateerd aan (lopende) acties en resultaten. Klimaatsprong voor de Industrie zal versterkend advies geven aan het Moonshotprogramma en het Moonshotprogramma koppelt regelmatig terug aan Klimaatsprong voor de Industrie, zodat een wederzijdse strategische feedbackloop ontstaat. De bestaande governance-structuren worden daarbij gerespecteerd.
2. De Klimaatsprong voor de Industrie is gericht op de Vlaamse basisindustrie (meer bepaald de sectoren chemie, raffinage en staal), omdat die verantwoordelijk zijn voor het grootste deel van de industriële broeikasgasuitstoot in Vlaanderen en vallen onder het Europese Emissions Trading system (ETS). Het Vlaamse Energie- en Klimaatplan (VEKP), dat opgemaakt en geactualiseerd is in uitvoering van de EU Governance-Verordening (2018), gaat, voor wat industrie aangaat, in principe over de non-ETS- industrie.

Dit neemt niet weg dat er dwarsverbanden heen-en-weer (moeten) zijn, en dat het belangrijk is om langs beide zijden voor complementariteit en spill-overs te zorgen. Beide plannen moeten in elkaar haken. En daar is volgens VARIO nu meer aandacht voor. Daar waar in de eerste programmanota het VEKP enkel in de context/situering even ter sprake kwam, wordt het VEKP in de huidige programmanota gezien als een van de overkoepelende langetermijnvisies, waarin een aantal acties van Klimaatsprong kaderen. Zo wordt het VEKP bv. gezien als de basis voor de industrie om de investeringsplannen voor hun vestigingen op te maken, bijvoorbeeld via een concreet transitieplan. Omgekeerd wijdt het definitieve VEKP dat op 18 juli 2025 werd goedgekeurd, een volledig hoofdstuk aan 'Onderzoek, innovatie en concurrentievermogen' waarin zowel de Klimaatsprong als de Moonshot een volwaardige plaats krijgen.

In het VARIO-advies 29 bij de vorige Klimaatsprong werd ook aangeraden de complementariteit met andere beleidsdocumenten/initiatieven te bewaken. Naast de afstemming tussen governancestructuren (permanent overlegorgaan, werkgroepen, klankbordgroep)” is er bij uitbreiding ook nood aan afstemming tussen beleidsinitiatieven.

In lijn met het transversaal karakter van de materie, is de Klimaatsprong voor de industrie nu ingebed in tal van andere beleidsdocumenten.

- VARIO wijst hierbij op twee beleidsinitiatieven die nog onvoldoende zijn meegenomen, wellicht omdat die tijdens het opstellen van de programmanota nog niet beschikbaar waren.

- Zoals VARIO adviseerde in zijn eerdere adviezen 19 en 29 heeft de programmanota ook aandacht voor andere initiatieven zoals Vlaanderen circulair, waterstofstrategie/waterstofdecreet

- De Vlaamse Regering heeft zich voorgenomen om de Vlaamse waterstofstrategie te actualiseren ondersteund door een studie betreffende de inzet van koolstofarme waterstof en mogelijke ondersteuning voor de import, de productie, de infrastructuur en het gebruik van waterstof en zijn derivaten. De inzichten en aanbevelingen vanuit de huidige roadmapstudie kunnen deze actualisatie ondersteunen. De actualisatie van de Vlaamse waterstofstrategie zal hoogstwaarschijnlijk afgerond zijn vooraleer de werking van Klimaatsprong voor de Industrie onder de nieuwe programmanota opgestart zal zijn. Indien gewenst door de betrokken stakeholders, kan Klimaatsprong voor de Industrie voortbouwen op deze visie.

Dit advies is voorbereid door de VARIO-staf:

Danielle Raspoet

Kristien Vercoutere

Annelies Wastyn

VARIO

Vlaamse Adviesraad voor
Innoveren & Ondernemen

Vlaanderen
is ambitieus

VARIO

Vlaamse Adviesraad voor
Innoveren & Ondernemen

Vlaanderen
is ambitieus

Vlaamse Adviesraad voor Innoveren en Ondernemen

Het secretariaat is gevestigd in Brussel:

Simon Bolivarlaan 17 – bus 345

1000 Brussel

+32 (0)2 553 24 40

vario@vlaanderen.be

www.vario.be